

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

21

marca 2018

środa

19:00

NFM, Sala Kameralna

Trio fortepianowe Areńskiego

Trio im. Witkomirskich:

Celina Kotz – skrzypce

Maciej Kułakowski – wiolonczela

Łukasz Trepczyński – fortepian

Program:

Anton Areński (1861–1906) *II Trio fortepianowe f-moll op. 73* [30']

I Allegro moderato

II Romance. Andante

III Scherzo. Presto

IV Tema con variazioni. Allegro non troppo

Anton Areński *I Trio fortepianowe d-moll op. 32* [30']

I Allegro moderato

II Scherzo. Allegro molto

III Elegia. Adagio

IV Finale. Allegro non troppo

A. Areński

Spotkanie z Areńskim

Artur Bielecki

Program dzisiejszego koncertu ukazuje nam tylko drobny fragment bogatego dorobku rosyjskich kompozytorów z przetomu XIX i XX w. Usłyszymy dwa dzieła kameralne Antona Areńskiego – twórcy, który zdobył sobie znaczną popularność zarówno w Rosji, jak i poza jej granicami.

Muzyka rosyjska (rosyjska szkoła narodowa) osiągnięta w epoce romantyzmu poziom wybitny i silnie zaznaczyła swoją odrębność w kulturze całego XIX w. Było to zgodne z dążeniami kompozytorów rosyjskich, którzy od czasów Michajła Glinki stawiali sobie za cel promocję narodowej muzyki. Doprowadziło to do wielkiego ożywienia w kulturze muzycznej tego ogromnego kraju, wyzwoliło cały potencjał twórczy Rosjan. Rozpoczęła się wtedy intensywna praca organizacyjna, w której wyniku powstały prężnie działające uczelnie muzyczne – konserwatoria w Sankt Petersburgu i w Moskwie. Wielkie zasługi na tym polu miał Anton Rubinstein, nie tylko wybitny pianista, dyrygent i kompozytor, lecz także twórca Konserwatorium Petersburskiego. Jego brat, Nikołaj Rubinstein, doprowadził wkrótce do powstania Konserwatorium Moskiewskiego.

Pojawiło się pokolenie utalentowanych kompozytorów, pedagogów, teoretyków, dyrygentów i wirtuozów, którzy chwycili mocno muzyczny ster kraju i uczynili z Rosji jedno z ważniejszych miejsc na mapie muzyki światowej. Pionierska twórczość Glinki i Aleksandra Dargomyżskiego znalazła kontynuatorów, wśród których byli też twórcy należący do Potężnej Gromadki (Aleksandr Borodin, Modest Musorgski, Nikołaj Rimski-Korsakow, Milij Batakiriew, Cezar Cui). Osobne miejsce w tym gronie zajął Piotr Czajkowski, czołowy kompozytor rosyjski drugiej połowy XIX w., absolwent Konserwatorium Petersburskiego, a następnie profesor Konserwatorium Moskiewskiego.

Anton Areński należał do następnego po Czajkowskim pokolenia najbardziej utalentowanych muzyków rosyjskich. Urodził się 12 lipca 1861 r. w Nowogrodzie. Zainteresowanie muzyką wyniósł z rodzinnego domu. Jego ojciec, lekarz z zawodu, grał na wiolonczeli, matka zaś była bardzo dobrą pianistką. To ona właśnie udzielała synowi pierwszych lekcji muzyki. Areński wcześniej zaczął komponować. Po przeniesieniu się rodziny do Sankt Petersburga w 1879 r. rozpoczął naukę w tamtejszym konserwatorium i został uczniem kompozycji w klasie Nikołaja Rimskiego-Korsakowa. Uczeń ukończył w 1882 r.,

zdobywając złoty medal. Następnie przeniósł się do Moskwy, gdzie został profesorem konserwatorium. Do jego uczniów należeli Aleksandr Skriabin, Siergiej Rachmaninow i Aleksandr Goldenweiser.

W Moskwie Areński zawarł cenne muzyczne znajomości, przede wszystkim z Czajkowskim, pod którego wpływem pozostawał przez całe życie. Poznał również inną interesującą postać rosyjskiej muzyki – Siergieja Taniejewa, kompozytora i wybitnego teoretyka, zwanego rosyjskim Bachem. Przez kilka lat Areński był dyrygentem Rosyjskiego Towarzystwa Chóralnego w Moskwie. Prowadził także koncerty symfoniczne. Objęcie dyrekcji Nadwornej Kapeli Śpiewaczej w Petersburgu spowodowało, że opuścił Moskwę i zrezygnował z profesury. Pozostawał na tej posadzie do 1901 r. Ostatnie lata życia wypełniło mu komponowanie oraz występy pianistyczne i dyrygenckie w Rosji i za granicą. Artysta chorował na gruźlicę, zmarł 25 lutego 1906 r. w Perkjärvi w Finlandii (obecnie są to tereny Rosji, koło miasta Zielenogorsk).

Twórczość Areńskiego jest eklektyczna, można w niej odnaleźć wpływy muzyki Fryderyka Chopina, Feliksa Mendelssohna Bartholdy'ego, a przede wszystkim Czajkowskiego. Do najbardziej znanych utworów należy *I Trio fortepianowe d-moll op. 32*, skomponowane w 1894 r., poświęcone pamięci zaprzyjaźnionego z Areńskim wybitnego wiolonczelisty Karła Dawydowa. *Trio d-moll* to kompozycja znacznych rozmiarów, złożona z czterech części, zgodnych z ogólną konwencją cyklu sonatowego. W części I (*Allegro moderato*) dominuje zdecydowanie liryczny charakter, oba główne tematy, prezentowane najczęściej przez skrzypce i wiolonczelę, są niezwykle śpiewne. *Scherzo. Allegro molto* (część II) przynosi pewien kontrast w ekspresji oraz w fakturze. Wyrazowym centrum dzieła jest część III (*Elegia. Adagio*), w której najmocniej zaznaczony został żałobny charakter całej kompozycji. Środkowy fragment *Elegii* ma bardziej pogodny nastrój, ale wkrótce powraca żałobny ton. Finał *Tria d-moll* jest przepiętny akcentami dramatycznymi, które kompozytor umiejętnie spleta z lirycznymi reminiscencjami z części wcześniejszych. Bogactwo inwencji i różne odcienie nastrojów stanowią o dużej atrakcyjności tego utworu.

O ile *I Trio fortepianowe d-moll op. 32* Areńskiego często jest zestawiane z *Triem fortepianowym d-moll* Mendelssohna Bartholdy'ego, o tyle *II Trio fortepianowe f-moll op. 73* wydaje się dziełem zupełnie odrębnym. Jest późniejsze o ponad dekadę (powstało w 1905 r.), patronują mu raczej Robert Schumann i Johannes

Brahms niż Mendelssohn Bartholdy. Liryzm jest tutaj pogłębiany, *Trio f-moll* to kompozycja bardziej dojrzała i osobista w tonie. Od początku części I (*Allegro moderato*) słychać, że równowaga pomiędzy fortepianem a pozostałymi instrumentami jest większa, faktura bogatsza. Dość dramatyczny temat pierwszy dominuje w całej części, nadaje jej poważny charakter, a jego motywy powracają w toku utworu, integrując rozbudowaną formę.

Szczególnie piękna i subtelną jest część II (*Romance. Andante*), w której główny, niezwykle liryczny temat zostaje wprowadzony przez fortepiano solo, a następnie podjęty przez skrzypce. *Romance. Andante* przynosi pogodny, ale jednocześnie bardzo refleksyjny nastrój. Reminiscencja motywu z poprzedniej części zakłóca na chwilę pogodę tej muzyki. Na uwagę zasługuje również część III (*Scherzo. Presto*), z efektownymi brzmieniowo i wirtuozowskimi dialogami fortepianu z pozostałymi instrumentami. Taneczny charakter łączy się w tej części z fantastyką i wrażeniem niesamowitości. Catość dzieła wieńczy *Tema con variazioni. Allegro non troppo*. W tym efektownym finale niektóre wariacje brzmią jak zupełnie odrębne, romantyczne miniatury. Areński konsekwentnie w swoim późnym utworze pozostaje romantykiem.

Trio im. Witkomirskich

Trio w składzie: Celina Kotz (skrzypce), Maciej Kutakowski (wiolonczela) i Łukasz Trepczyński (fortepian) powstało w 2015 r. z okazji inauguracji Roku Rodziny Witkomirskich w Kaliszu. Przywilej noszenia tej nazwy po funkcjonującym ponad 60 lat Trio Witkomirskich zespół otrzymał od profesor doctor honoris causa Wandy Witkomirskiej i maestra Józefa Witkomirskiego. W 2016 r. w Europejskim Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego grupa nagrała swą debiutancką płytę CD, na której znalazły się m.in. znane utwory A. Areńskiego: *I Trio fortepianowe d-moll op. 32* i *II Trio fortepianowe f-moll op. 73* (album, wydany przez wytwórnię DUX, należy do Kolekcji Fundacji Rodziny Witkomirskich). W latach 2016–2017 Trio im. Witkomirskich koncertowało m.in. na 5. Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Emanacje organizowanym przez Europejskie Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego, a także w ramach międzypokoleniowych cykli Fundacji Rodziny Witkomirskich *Budzik muzyczny, Muzykiem być?* i *Blżej Witkomirskich*. Ponadto artyści wystąpili podczas cyklu *Bezsensowność* organizowanego przez Towarzystwo Muzyczne im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu, na XXII Letnich Spotkaniach Kameralnych przygotowanych przez Stowarzysze-

nie Mitośników Muzyki Organowej i Kameralnej „Sauerianum” w Krzyżu Wielkopolskim i Strzelcach Krajeńskich, a także w Filharmonii Zielonogórskiej im. T. Bairda. W 2018 r. Trio otrzymało zaproszenie na 37. Międzynarodowy Festiwal „Chopin w barwach jesieni” w Antoninie oraz koncert w Forum Synagoga w Ostrowie Wielkopolskim. Trio im. Witkomirskich działa pod auspicjami Fundacji Rodziny Witkomirskich.

Trio im. Witkomirskich, fot. Karolina Kacperek

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Sponsorzy:

